

ZENEI ELŐADÁS KISJOGOS VAGY NAGYJOGOS JOGOSÍTÁSÁNAK KÉRDÉSEI

SZJSZT-20/2018

A megkereső törvényszék által feltett kérdések

A szakértőnek a nyomozati iratok és a bírósági eljárás iratai – és különösen a bírósági iratok között az 56. sorszám alatti szerződés – alapján arra a kérdésre kell választ adnia, hogy a Produkciós Kft. által szervezett és 2012. január 9., 10., 11., 12. és 2012. december 26., 27., 28., és 29. napján megtartott előadásokkal kapcsolatban az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda irányába jogdíjfizetési kötelezettség keletkezett-e [Szjt. 25. § (1) bekezdés], vagy ezek az előadások az Szjt. 24. §-a szerinti ún. „nagyjogos” előadásnak tekintendők.

Az eljáró egyes szakértő szakértői véleménye

A tényállás lényege szerint a vádlott a Produkciós Kft. ügyvezetőjeként 2009. augusztus 14. és 2013. február 22. között több zenei rendezvényt szervezett, amelyet előzetesen az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesületnek nem jelentett be, és a koncertek után a jogdíj összegét sem fizette meg. A rendelkezésre bocsátott dokumentációból kiderül, hogy felek között később vita keletkezett arról, hogy a vádlott által szervezett előadások közül az egyik előadás az Artisjus nyilvános előadási díjszabása szerinti színpadi műsoros előadásnak (ún. kisjogos előadásnak), vagy azon kívül eső, a szerzők és jogutódaik által közvetlenül jogosítandó felhasználásnak (azaz nagyjogos előadásnak) minősül-e.

Az eljáró egyes szakértő az SZJSZT-jogszabályban [a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben (a továbbiakban: Szjt.), valamint a 156/1999. (XI.3.) Korm. rendeletben] és végrehajtási szabályzatában előírtak szerint működik, kizárólag a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki véleményét, helyszíni szemlét nem tart. (Lásd különösen az említett Korm. rendelet 8. §-át.)

Szükséges azt is megjegyezni, hogy a megküldött bírósági aktában a vitatott előadás rögzítése nem lelhető fel, egyetlen, de nem a konkrét előadást tartalmazó felvétel került becsatolásra. Mivel az iratokból nem állapítható meg pontosan, hogy ez milyen kapcsolatban áll az eljárás tárgyát képező előadással, ennek beható elemzésétől az eljáró szakértő eltekintett.

A megkereső bíróság által feltett kérdéssel kapcsolatban előre kell bocsátani, hogy a „kisjogos” és „nagyjogos” különbségtétel a szerzői jogi szakzsargonban létezik, a két fogalom nem bír jogszabályi definícióval. A gyakorlatban „kisjogos”-nak tekintjük azokat a felhasználásokat, amelyek engedélyezése közös jogkezelő szervezet útján történik, „nagyjogosak” pedig azok a felhasználások, amelyek az eredeti jogosult, a szerző vagy jogutóda engedélyét igénylik. E kifejezések nem jelentik azt, hogy a szerzőnek adott esetben csak díjigénye lenne

vagy kizárólagos engedélyezési joga, hanem csak arra utalnak, hogy mely személy adja meg a felhasználáshoz az engedélyt. („Az előbbi esetköröt ’kisjogos’ joggyakorlásnak, a közös jogkezelésen kívüli, egyedi szerződéskötéseket ’nagyjogosnak’ nevezi a szerzői jogi szaknyelv.” Gyertyánfy Péter szerk.: Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. Wolters Kluwer, 2014, p. 203.) A két szerződéskötési módszer közti különbség a célszerűségből fakad: olyan esetekben, amelyekben tömegesen történik meg a művek felhasználása, nem indokolt a szerzői egyedi engedélyezés, általában ezek tartoznak közös jogkezelés alá.

Mindezek alapján szükséges hangsúlyozni, hogy a nyilvános előadáshoz akkor is szükséges felhasználási engedélyt szerezni, ha a felhasználás kisjogos, és abban az esetben is, ha nagyjogos. Önmagában tehát arra való hivatkozással, hogy az adott felhasználás nem minősül „kisjogosnak”, semmiképp sem enyészik el a jogosult igénye a felhasználási díjra. Más kérdés, hogy amennyiben a felhasználás kisjogos, az engedélyt az előadás szervezőjének (pl. szórakozóhely) szükséges beszereznie a közös jogkezelő szervezettől, amennyiben a felhasználás nagyjogos, akkor az előadó szervezetnek (pl. színház) kell ezt beszereznie a szerzőtől vagy jogutódjától. Mindazonáltal a fent mondottak alapján lehetséges az is, hogy a színházban mint helyszínen *történő előadás kisjogos, illetve a szórakozóhelyen történő előadás nagyjogos*. Nem a helyszín dönti el tehát, hogy kisjogos vagy nagyjogos az előadás, hanem hogy a zeneművek a teljes előadásban milyen funkcióban jelennek meg.

Világos, hogy azok az előadások, amelyek koncertként kerülnek megrendezésre, azaz a közönségük azért jön össze, hogy zenei élményt kapjon, a zenehallgatás a fő céljuk, azok a kisjogos kategóriába tartoznak. Nem változtat ezen a koncertjelleg az, hogy többen váltják egymást az előadók, vagy az egyetlen előadó a zeneművek közben rövid megjegyzéseket tesz, esetleg bemutatja az elhangzó zenedarabokat.

Az Artisjus díjszabása a kisjogos, általa engedélyezett körbe tartozónak tekinti az ún. műsoros előadásokat is, ezek definíciója: olyan vegyes irodalmi és zenei szórakoztató műsor, továbbá revü, varieté, táncbemutató, táncverseny, divatbemutató, lézerszínház stb., amelyet egy vagy több fellépő (közreműködő) részvételével rendeznek. Ezen rendezvények során a zenei előadás funkcionális, kísérő szerepet tölt be. A különbség a koncert és a műsoros előadás között tehát az, hogy a koncerten a zene áll a középpontban, a műsoros előadás esetében a zene nem kizárólagos jelentőségű, hanem mellette más művészeti ág is meghatározó szerepet kap, de az előadásban szereplő zeneművek nem alkotnak együtt egy tőlük elkülönülő alkotást (musicalt, operát, operettet vagy más zenedramai alkotást).

Az Sztj. erre vonatkozó rendelkezése alapján egyértelmű, hogy a zenedramai művek kifejezetten nem tartoznak közös jogkezelésbe, vagyis a nagyjogos körbe tartoznak. Ilyenek az opera, a musical, a zenés mesejáték. A már hivatkozott Kommentár szerint: „A színpadon, színpadi (dramatikus) előadás során, a cselekmény részeként – különösen a darab szereplői által akár élőben, akár részben vagy egészben felvételtől (playback, ’félplayback’) – előadott, bár előzetesen nem kifejezetten színpadra szánt zeneművek felhasználására, illetőleg zene-

művek táncjátékhoz, baletthez történő – nem háttérzenei jellegű – felhasználására ’nagyjogos’ szerződések útján, közvetlenül a jogosultaktól lehet csak engedélyt szerezni. Szintén közvetlen, nagyjogos engedélyt kell kérni a zeneművek felhasználásához abban az esetben, ha a színpadi mű dramaturgiájába betétként illesztett zeneművek ahhoz olyan szervesen illeszkednek, hogy azok sorrendje fel nem cserélhető, más művel nem helyettesíthetők.”

Amennyiben tehát a zene a cselekmény szerves részét képezi, vagyis az egyes zeneszámoknak dramaturgiai jelentősége van (a történetben, az előadásban meghatározó szerepe van a konkrétan ott elhangzó műnek), a felhasználás nagyjogos. Idetartozik az, amikor a táncjátékhoz, baletthez a koreográfiából fakadóan kötött zene kapcsolódik, és az is, amikor a zenei betét az egyébkénti mondanivalót illusztrálja, támasztja alá. Ha a zene nem képezi a cselekmény részét (azaz behelyettesíthető is akár), vagy csupán háttérzenei funkciót tölt be, a produkció legfeljebb műsoros előadásnak minősül, így a kisjogos körbe tartozik.

Szükséges azt is megjegyezni, hogy mindebből fakadóan minden felhasználás, amely az Artisjus díjszabásában megjelenik, kisjogos előadás, és minden más felhasználás nagyjogos felhasználás.

A vizsgált előadásban fellépők színpadi zenés showműsort adnak elő, amelynek sajátossága, hogy ennek során acapella (azaz kizárólag énekhangon) szólaltatnak meg zenei világlágereket, ami önmagában nem jelent új zeneműveket, hiszen a hangszerelés éppen az eredeti művekhez való leginkább hűséges megszólaltatást követeli meg.

A vizsgált előadáshoz kapcsolódó jegyrekklám szövegéből pontosan kiderül, miről van szó: egy olyan, kifejezetten énekegyüttesként definiált személyek által előadott koncertről (és nem szereplők által előadott darabról), amelynek érdemi újdonsága a hangszerrel kísért dalok kizárólag vokális megszólaltatása, amely egy – máshol sem hosszabban kibontott –, a zene jelentőségét középpontba állító egyszerű történethez igazodik.

A vádlott előadása szerint az előadás színházi előadás. A vádlott lényegében azt a rövid marketingszöveget ismertette, amely a jegyárúsító online felületen jelenik meg.

Az Artisjus képviselője ugyanezen a meghallgatáson az előadást úgy minősítette: „világlágerekből kiemelt részekből egy füzért adnak elő” (7. o.).

A vizsgált előadás adásmenete (timing) sem nyújt részletes információt arra vonatkozóan, hogy az eredeti zeneszámoktól elkülöníthetően milyen egyéni, eredeti jellegű gondolat jelenne meg az előadásban: ez a dokumentum mindössze két A4-es oldalnyi táblázat, amely rövid hívószavak szintjén jelzi azt, hogy mi milyen időtartamban történik.

Az eljáró szakértő megvizsgálta az előadás háttérül szolgáló szerződést, amelyben semmilyen rendelkezés sincs a szerzői jog vonatkozásában, sem a kisjogi fizetési kötelezettség tekintetében (ilyen esetekben tipikusan a felhasználó szokta vállalni a területen illetékes jogkezelő szervezet felé a fizetési kötelezettség teljesítését), sem esetlegesen a nagyjogos megszerzésére utaló jogszavatosságra vonatkozóan (ilyen esetben pedig a jogosult szokott szavatosságot vállalni abban a tekintetben, hogy a szükséges jogok az engedélye megadásá-

hoz rendelkezésre állnak). Ebből fakadóan sajnos önmagában a szerződési nyilatkozatokból az sem megállapítható, hogy maguk a felek miként értékelték volna az előadást.

A vizsgált előadás eredeti összeállítójától származó deklaráció utal arra, hogy „the ... show is not a concert but a full theatrical show”, de ez a deklaráció sem tisztázza azt a kérdést, hogy az összeállító személyek a megfelelő felhasználási engedélyekkel rendelkeznek-e az eredeti zeneművek jogosultjaitól a „full theatrical show” létrehozásához szükséges átdolgozáshoz (ugyanis abban az esetben, ha itt nem kisjogos felhasználásról van szó, az is vizsgálendő kérdés, hogy a zeneművek eredeti jogosultjai engedélyezték-e az új zenedramai műben történő felhasználást, és ez az engedély kiterjed-e a magyarországi előadásra). A megtett nyilatkozat tehát nem bír jogi jelentőséggel abból a szempontból, hogy jogszerű volt-e a felhasználás.

A megkeresés alapjául szolgáló büntetőügy tárgyát képező másik előadással kapcsolatban ezzel szemben a bíróságra 2015. 06. 04-én érkezett iratban a jogosult képviselője nyilatkozott arra vonatkozóan, hogy az nagyjogos előadás, és a jogdíjak megfizetése meg is történt a jogosultak felé, így az Artisjusnak nem szükséges igényt érvényesítenie a nevükben. Ilyen, a jogosítás tekintetében érdemi információt tartalmazó dokumentumot a vizsgált előadással kapcsolatban nem tettek az érintett jogosultak.

A vádlott 2016. augusztus 23-i nyilatkozata a következő: „Ez azért minősült kisjogosnak, mert nem jelentkezett érte senki. Itt több szerző műve van összegyúrva, sok apró szerzője van ennek az alkotásnak, ezek 10-15 másodperces részletekben jelennek meg. Ezt a művet így egy izraeli úriember rakta össze, de nem jelentett be igényt rá, azt mondta, hogy ő ezzel nem foglalkozik. Egy izraeli hölgytől szereztük meg a DVD-t. Ennek a műnek 3 tulajdonosa is van, én ezzel az izraeli hölgygel voltam mindvégig kapcsolatban, ő küldte át az előadást, mondta, hogy csak most, kivételesen adja ide, mivel nem szokták kiadni. Ők nem kértek jogdíjat, de külön nem is tértünk ki erre, de nem kértek semmit. Fel sem merült, hogy ez nagyjogos lenne.” Ez a megfogalmazás („rakta össze”, „ő ezzel nem foglalkozik”, „ők nem kértek jogdíjat”) mind arra utal, hogy nem nagyjogos, az eredeti zeneszámokat új alkotássá dolgozó műről van szó, hanem egy olyan válogatásról, amely a zeneműveket nem dolgozza át, nem keletkezik belőlük új alkotás.

Az előadás kisjogosságát erősítik meg azok az iratok is, amelyeket a legjelentősebb európai közös jogkezelő szervezetek adtak (a bírósági iratokhoz 2017. május 29-én csatolt nyilatkozatok), és amelyek egyhangúan állítják, hogy az előadást közös jogkezelés keretében engedélyezték Nagy-Britanniában, Németországban és Franciaországban is. Ezen országok gyakorlata az engedélyezés terén nem tér el érdemben a magyar szabályozástól és gyakorlattól.

Továbbá szükséges itt újra emlékeztetni arra is, hogy még abban az esetben is, ha a felhasználás nagyjogos lenne, szükséges lenne engedélyt kérni hozzá az eredeti jogosultaktól. Az, hogy ez megtörtént volna, az iratokból nem derül ki, sőt: az Artisjus többször felhívta a

figyelmet arra, hogy amennyiben a felhasználást a jogosultak esetlegesen közvetlenül már jogosították volna, akkor az tisztázná a műfelhasználások jogszerűségének kérdését.

Mindebből fakadóan összefoglalóan az eljáró szakértő megállapítja, hogy a vizsgált előadás kisjogos előadásnak minősül, és a magyarországi előadások után az Artisjus Magyar Zenei Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület felé keletkezett díjfizetési kötelezettség belőle.

Dr. habil. Grad-Gyenge Anikó, egyesszakértő

* * *